

Одеська обласна державна адміністрація
Одеська обласна рада
Управління культури і туризму Одеської облдержадміністрації
Одеський обласний центр української культури

ОДЕСА-2011

ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКИЙ ПРОЕКТ

СНІП-РАЙ

Федір Кравчик, «Зимовий пейзаж», п.о., 56x61, 2003 р.

Тетяна Кривицька, «Зимова елегія», вишивка

Максим Васильєв, «Чарівна риба», глина, солі, дерево, полива

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ

НАКАЗ

21.11.2011 р. м. Одеса № 333

Про проведення циклу заходів
«Сніп-рай» до зимових свят

З метою вивчення та відродження народних і релігійних свят зимового циклу, відповідно до плану роботи КУ «Одеський обласний центр української культури» на 2011 рік

НАКАЗУЮ:

1. КУ «Одеський обласний центр української культури» (Гончарова Н.С.) організувати та провести з 18 по 30 грудня 2011 року цикл заходів «Сніп-рай» до зимових свят.
2. Затвердити програму проведення заходу (додається).
3. Начальникам відділів культури і туризму райдержадміністрацій та виконкомів міських рад міст обласного значення забезпечити участь у заходах колективів художньої самодіяльності, окремих виконавців та майстрів народної творчості.
- 3.1. Витрати на відрядження віднести за рахунок сторони, що відряджає.
4. КУ «Одеський обласний центр української культури» (Гончарова Н. С.) вжити творчих та організаційних заходів щодо проведення циклу заходів до зимових свят.
5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника начальника управління Флорова Д.Д.

Начальник управління В.М. Станков

ПРОГРАМА
ПРОВЕДЕННЯ ЦИКЛУ ЗАХОДІВ
ДО ЗИМОВИХ СВЯТ «СНІП-РАЙ»
(з 18 по 30 грудня 2011 року)

Дата проведення	Зміст заходу
18-21 грудня 2011 р.	Благодійні акції до Дня святого Миколая
26 грудня 2011 р.	Відтворення та святкова презентація традиційних різдвяних кухонь українців, болгар, гагаузів, німців, поляків
24-27 грудня 2011 р.	Різдвяні ярмарки: • виробы майстрів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва; • виставка-продаж «Різдвяної випічки»; • сільськогосподарський ярмарок
21-30 грудня 2011 р.	Проведення майстер-класів: • з приготування куті і узвару; • виготовлення дідухів; • виготовлення новорічно-різдвяних прикрас і символів; • виготовлення різдвяних масок
19-30 грудня 2011 р.	Виставка робіт новорічно-різдвяних прикрас і символів
26 грудня 2011 р.	Відтворення обрядового дійства водіння Кози, Маланки. (Заняття з молоддю в театральній майстерні ООЦУК)
26 грудня 2011 р.	Костюмований бал новорічно-різдвяних героїв, які задіяні в обрядах водіння Кози і Маланки, а також окремих рідкісних збережених обрядів з Савранського, Ренійського, Кодимського, Болградського районів.
26-30 грудня 2011 р.	Пізнавальна програма для дітей з вивчення колядок та щедрівок. (Студія «Млада», хор «Оріана», театральні гурти ООЦУК)
30 грудня 2011 р.	Заключний захід. Свято колядницьких гуртів області «Різдвяні дзвони»

ЦИКЛ ЗАХОДІВ «СНІП-РАЙ»

прес-анонс

Запрошуємо Вас у період з 19 по 27 грудня до Одеського обласного центру української культури.

Традиція зимових свят: народження світу, оновлення роду та духу, творча сила очищення.

Не цураймося звичаїв роду нашого, бо рід міцний там, де міцні звичаї, адже в них мудрість і доброта, достойність і краса. Звичаї і традиції, обряди і народні дійства - найдавніші форми духовної культури. В них, немов у барвистому віночку, в одне ціле переплелися дохристиянські і християнські культури українців. Для того, щоб вони сприймалися молоддю як добра традиція, необхідно зрозуміти їх суть, їхні глибокі корені. І тоді не будуть виникати питання, чому на Великдень - писанки і гаївки, а на Різдво - кутя і колядки?! Адже нерідко в українських родинах святкування відбувається за звичним сценарієм: передсвяткові приготування (закупки на базарах, прибирання, куховарення), що часто цілком вито виснажують людину; зранку до церкви в окремих випадках, а далі святкова родинна гостина, телевізор в кращому випадку, а то і просте розпивання спиртного. А що

з таких поверхневих святкувань може почерпнути наша молодь?!

Так само і з релігійним вихованням. Святий Іван Златоуст пише: «Багато людей святкують празники і знають їхні назви, але не знають причин, чому вони встановлені».

Саме з цієї причини ООЦУК через цикл заходів «Сніп-рай» має на меті глибоко вивчити, реконструювати і донести до широкого загалу основний зміст і значення свят зимового циклу.

У нас Ви зможете взяти участь у майстер-класах:

19 грудня - із вивчення колядок і щедрівок. Заняття проводять солісти вокального ансамблю бандуристів «Млада» Людмила Чернецька та Вікторія Маковська (Одеська ЗОШ №56);

22 грудня о 13.00:

- з виготовлення новорічно-різдвяних прикрас і символів з паперу (витинанка). Проводить Жанна Баркар, лауреат премії ім.Р.Палецького 2010 року в номінації «Витинанка»;

- з виготовлення традиційної ляльки-мотанки. Проводить Зоя Пасічна, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Заслужений майстер народної творчості України, лауреат премії ім. Р. Палецького 2007 року, член Національної спілки художників України

20 грудня - Передача подарунків для дітей «Святий Миколай іде в гості до дітей». Виїзд колективів ООЦУК із вітаннями в дитячий центр «Молода гвардія».

22 грудня о 15.00 відбудеться відкриття виставки виробів майстрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Одещини «Дивосвіт новорічно-різдвяного затишку». Участь беруть:

- Галина КРАВЧЕНКО, заслужений художник України
- Анатолій КРАВЧЕНКО, член НСХУ
- Василь ПАНІКАРОВ, заслужений художник України
- Володимир БАБІЄНКО, заслужений художник України
- Петро НАГУЛЯК, член НСХУ
- Олександр ВЕРБИЧ, член НСХУ
- Олександр ЖАНТАЛАЙ, член НСХУ
- Геннадій ГОРБУНОВ, член НСХУ
- Спиридон ПАВЛЕНКО, почесний член ООО НСХУ
- Наталія ЛОЗА, член НСХУ
- Ольга РАЗІНкіНА, член НСХУ
- Валентина БОНДАР, член НСХУ
- Ольга КОТЛЯРОВА-ПРОКОПЕНКО, член НСХУ
- Тетяна БРОДЕЦЬКА, член НСХУ
- Сергій БАСОК, художник
- Федір КРАВЧИК, член НСХУ

•Зоя ПАСІЧНА, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Заслужений майстер народної творчості України, лауреат премії ім. Р. Палецького 2007 року, член Національної спілки художників України

•Максим ВАСИЛЬЄВ, член Одеської обласної молодіжної організації Національної спілки художників (кераміка)

•Олексій ЛЕБЕДЕВ (художня ковка)

•Ліана СЕРЬОГІНА (холодний батик)

•Олена ЖЕРНОВА, викладач ОХУ ім. М. Б. Грекова (кераміка)

•Тетяна КРИВИЦЬКА (вишивка, гобелени), м. Одеса

•Тетяна РЕЗНІКОВА, художник

•В'ячеслав МЕЛЬНИК, (маски), смт. Велика Михайлівка Одеської обл.

•Наталія ЯСІНСЬКА, (витинанка), смт. Велика Михайлівка Одеської обл.

•Сергій КУДРЯВЦЕВ, скульптор

23 грудня о 13.00 - театралізований концерт «Різдвяні дзвони» за участю колективів ООЦУК та колективів художньої самодіяльності з районів області.

27 грудня о 19.00 в костелі Успіння Пресвятої Богородиці Діви Марії відбудеться благодійний різдвяний концерт молодіжного хору «Оріана» (вул. Єкатерининська, 33/1)

Чекаємо на Вас за адресою: м. Одеса, вул. Польська, 20, ООЦУК.

Довідки за тел.: 760-19-26

19 грудня 2011 року в Одеській ЗОШ №56 з учнями 5-А кл. (класний керівник Тищенко Л.В.) проведений майстер-клас з вивчення колядок і щедрівок. Учні та вчителі школи із задоволенням вчили, слухали, співали, віншували разом із тріо бандуристів «Млада» народні колядки і щедрівки:

- щедрівка «Ой, сивая та і зозуленька»
- колядка «Нова радість стала»
- колядка «Добрий вечір тобі...»
- колядка «Коляд, коляд, колядниця»
- колядка «По всьому світі стала новина»
- щедрівка «Щедрий вечір»
- колядка «Радуйтеся, всі люди...»
- щедрівка «Щедрик, щедрик, щедрівочка» в обробці Леонтовича.

А також слухали змістовну розповідь Людмили Чернецької.

МАЙСТЕР-КЛАС ІЗ ВИВЧЕННЯ КОЛЯДОК І ЩЕДРІВОК (19 грудня 2011 року)

ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

19 грудня святкують День Миколая Чудотворця. Немає в Україні людини, яка б не знала про це свято. В ніч на 19 грудня ангели розстеляють біленькі хмарки так, щоб утворився велетенський килим. Із нього срібними ножицями витинають легкі, але пружні сходинокки і складають їх аж до самісінької землі. Тоді святий Миколай одягає золоті ризи і йде тими сходами на землю. За ним ангели несуть мальовані скрині з подарунками. А кожна дитина, прокинувшись вранці, обов'язково тягнеться рученятками під подушку, бо знає: святий Миколай приніс їй подарунок, бо вона була слухняна, гарно поводитись, дорослим допомагала, гарно вчилась...

Святий Миколай завжди був одним з найулюбленіших святих слов'янських народів. Всі люди вірили і вірять в те, що він боронить людей від усякого лиха, від усіх негараздів. Недарма ж існує легенда про те, що одного разу святий Касян, убравшись в гарний одяг, звернувся до бога і почав жалітися на людей, які святого Миколу шанують, почитують, на його ім'я церкви будують, а його, Касяна, і не згадують. Коли бог звелів покликати Миколая, ангели раз за разом відповідали йому, що на небі Миколая нема, він весь час на землі: то людей від пожежі рятує, то на Чорному морі допомагає врятуватись рибалкам, то кайдани розбиває - козаків з турецької неволі визволяє. А коли, нарешті, з'явився Миколай перед божі очі, він був у старій свиті, мотузком підперезаний, чоботи в болоті, руки брудні. На питання

бога, де він був, Миколай відповів, що допомагає мужикові воза з багна витягнути. І тоді бог сказав, звернувшись до Касяна: „Ось за що люди люблять святого Миколая: він на небі насидить, а на землі діло робить!“

Ось як співали про святого Миколая люди:

„Ой, хто, хто Миколая любить,
Ой, хто, хто Миколаю служить
Тому святий Миколай,
На всякий час помагай,
Миколаю!“

Ой, хто, хто к ньому прибігає
На поміч його призиває,
Той все з горя вийде ціло,
Охоронить душу й тіло,
Миколаю!“

Ой, хто, хто спішить в твої двори,
Того ж на землі й на морі
Все хорониш від напасті,
Не даєш му в гріхи впасти,
Миколаю!“

Але не треба забувати головного: якщо ангели несуть за ним мальовані скрині з подарунками для дітей, то одну скриньку святий Миколай тримає власноруч. У ній лежать безцінні щедроти, якими сам Небесний Отець обдаровує гідних: справжні та-

ланти, вірна дружба і щира любов, міцне здоров'я і щасливе довголіття. Ці Божі дари не можна взяти в руки - святий Миколай вкладає їх у добрі серденька.

Після такої пильної роботи, роздавши все до останньої цукерки, святий Миколай повертається в надхмарний палац. Легесенький вітерець одразу ж розкидає білі сходинокки по всьому небі. А на землі вже панує святковий настрій, починається веселе народне свято.

І ось, нарешті, довгоочікуване свято до нас приходить Новий рік:

„З Новим роком, браття милі,
В новім щасті, в новій силі.
Радісно вітаю Вас
І бажаю, щоб в здоров'ї,
В мирі, з братньою любов'ю
Відтепер ішов вам час.“

І бажаю, щоб трудяще
Те життя вам як найкраще
Без біди минало всім,
Щоб думками ви міцніли,
Багатили, не бідніли,
Щоб веселий був ваш дім.

І бажаю, щоб ми гідно,
Сміло, свідомо, свobodно
Йшли до спільної мети:
В своїй хаті жить по-своєму,
Не коритися нікому,
Лад найкращий завести!“

СВЯТИЙ ВЕЧІР

Всі люди давно чекають Нового Року і ретельно готують душі і серця до зустрічі з найбільшим християнським святом - Різдвом Божого Сина.

6 січня нового року - це незабутній Святий Вечір, Надвечір'я Різдва. Напередодні, пізно увечері, господиня спекла паляниці, а сьогодні „до світа“ посадила в піч „калачі“ та пісні пиріжки. Вона встала рано-рано, о 1-2 годині ночі. В хаті чисто, прибрано, помито, почищено все, підлога святочно застелена. Приготувала господиня все начиння, весь посуд для того, щоб варити кутю. Вода для неї має бути чиста, „досхідна“, а дрова в печі запалені „живим вогнем“, добутих тертям деревини об деревину, бо кутя - це їжа богів урожаю, „сонця праведного“.

До Святої вечері господиня готувала 12 пісних страв: 1) кутя; 2) вар (узвар) - варені сушені фрукти; 3) капуста з олією та пшоном; 4) горох; 5) борщ пісний з грибами; 6) риба смажена; 7) риба холоджена; 8) вареники з фруктами; 9) млинці до борщу; 10) каша пшоняна або гречана (особливо приготувана); 11) пироги пісні з сливами, грушами тощо; 12) голубці. Саме 12 страв готуються тому, що в році 12 місяців і кожна страва присвячена кожному місяцеві.

Крім того, страви мають бути приготовлені з усієї родини та садовини що тільки є в господарстві. Бог врожаю і святі душі дідів-прадідів покуштують всі ці страви - і на новий рік врожай буде ще

кращий. А пісними всі страви мають бути тому, що жертва богу врожаю - Сонцю - має бути безкровною. Адже в святий вечір худобу буде оглядати бог Велес, тож кривдити її не можна!

Після цього батько з сином вносять в хату сніп, який під час обжинок був з особливими почестями принесений з поля і поставлений в клуні, Зараз його несуть на руках, а коло нього - декілька в'язочок найкращого зеленого запашного сіна. З-під пахви у батька і з ручки сина сіно труситься - губиться по дорозі до хати, ніби встеляє дорогу Дідухові. Це сіно господиня бере з-під лівої пахви господаря, розстеле на покуті, а господар урочисто ставить на нього Дідуха. Перша в'язочка сіна кладеться на стіл, а друга під стіл.

Коли розстелили сіно на покуті і на столі, усі діти, що є в хаті, качаються та перевертаються на підлозі - це магичні дії, щоб вівці „котилися”, худібка плодилася. Установивши снопа-дідуха на покуті, всі стають обличчям до Дідуха, а господар промовляє: „Наситив еси, напоїв, нагодував, нагрів нас і нашу худібку, оберіг нашу ниву - подай це ще краще цього року!”

Сніп - Дідух („Рай”) - це місце перебування духів дідів-прадідів, опікунів чи покровителів свого дому. Український народ в ті далекі часи вірив, що всі душі (душі) померлих - це святі душі, вони є благодійниками роду та родини: влітку вони перебувають на нивах та серед скоту, сприяють урожаю, охороняють його, сприяють приплоду худоби.

Ці душі прийшли з Неба і вселилися в людину, а по смерті знову відійшли в край духів, у сонячний край. Отож, коли вижата нива, то духи-Лада вселяються в останній почесний сніп-Дідух, або „Рай” і переселяються до господаря в клуню на зиму. А оскільки всі душі померлих вважались святими, то мусили перебувати в раю. Тому - то сніп і носить другу назву „сніп-Рай”.

Отже, разом із Дідухом входять в хату добрі духи - Лада. Саме для них і для бога - Сонця улаштовується Свята Вечеря - Багата Кутя. Це свято

має ще 2 назви: Сочельник та Вілія. Як тільки на небі з'являється перша зірка, всією сім'єю сідають за стіл, котрий застелений спочатку сіном, а потім парадною скатертиною. Обов'язково ставлять посуд і лишують вільне місце для душ померлих і для тих членів сім'ї, які відсутні в цей час дома.

Зараз же по Святій Вечері мати споряджала дітей з „Вечерею” до бабусі, дідуся та хрещених батьків. „Носити вечерю” - для дітей це була цілорічна мрія, радість, гордість і велике задоволення. Вони вітали своїх близьких, а ті обдаровували дітей солодощами. Чому саме діти? Бо вони чисті, не повинні і найближчі до добрих духів. Отож їхній прихід з вечерею - то прихід „виступів бога багатства та Діда - Лада,” а з ними й усіх добрих духів.

„Віфлеємська зірка сяє
В свят вечірній світлий час,
Стіл святково прибирає
Наша матінка для нас.

Вже закінчені всі справи:
І великі і малі...
Ой, як смачно пахнуть страви
На різдвяному столі!” (Ч. Черінь)

А в цей час на небі загорілась найясніша зірка - народжується новий Бог нового світу, ясна дитина Ісус. Так зворушливо розповідає народна пісня „Теменькая нічка” про те, як темної - темної ночі Пречиста Діва ходила по світу і просила людей дати їй притулок, бо ось-ось мав народитись маленький Христос. Багач прогнав її, ще й собаками велів цькувати, але собаки стали перед нею на коліна. Зате бідний пустив її в стайню, де й народився Христос між ягнятами, ослами та волами:

„Свіжеє сіно, ясла кленові,
Ясна дитина...
Діва Марія коси шовкові
Стеле для Сина.

Біле ягнятко дише на Бога,
Сивеє дише,
Дишуть на Бога, щоби для нього
Було тепліше.

В небі черкають крила об крила:
Янголів - сила.
В небі ніколи так не дзвонила
Пісня зраділа.

Дзвонить ялина десь у діброві,
В лузі - калина...
Свіжеє сіно, ясла кленові,
Ясна дитина” (Олекса Стефанович).

Свята ніч, тиха ніч.
Гей утри сльози з віч,
Бо Син Божий йде до нас,
Цілий світ любов'ю спас,
Вітай нам, святе дитя!

Свята ніч настає,
Ясний блиск з неба б'є,
В людськiм тілі Божий Син
Прийшов нині в Віфлеєм,
Щоб спасти цілий світ ”

А на перший день Різдва, з раннього досвіду, далеко іще до сходу сонця, малі діти - 7-8- річні хлопчики йдуть „віншувати - віршувати” - вітати з святами Різдва своїх родичів, сусідів, а то й усіх по черзі:

„З святим Різдрвом вітаю,
Всім здоров'я бажаю:
Господарю на воли,
Господині на квочки,
Хлопцям - дівчатам на гуляння,
Малим дітям забавляння,
Христу - Богу вихвалляння! ..”

Відповідь „віршувальники” одержували таку: - „Тобі й твоїм батькам цього ж бажаємо!”, а разом з тим бублик чи яблуко, горіхи чи копійку.

Під вечір першого дня Різдва малі діти, віком від 6-и до 14-и років, збирались гуртами, усі з торбинками через плече (для дарунків) і ходили від хати до хати „щебетати - колядувати”. Саме ці дитячі колядки надзвичайно цінні своїм історичним змістом, епітетами, порівняннями, героїзмом, покiрністю та слухняністю батькам тощо. Вони відбивають мрії, жадання батьків - мати своїх дітей з такими визначними чеснотами: працьовитість, слухняність, сміливість, чесність, злагода, любов до батьків...

Щиро й сердечно вітали селяни „вистунів” добра і щастя. Вірили вони, що коли діти колядують, все збудеться. Це були магичні дії - молитви, які

РІЗДВО ХРИСТОВЕ

6 січня - це Святий вечір, а 7 січня - світле Різдво Христове. В цю ніч небо близько-близько прихилилось до землі, а янголи розвішали на ньому геть усі начищені до блиску діамантові зорі. Окремі зірки такі великі та важкі, що святвечірне небо під їх тягарем прогинається дугою над землею. У цей час зорі звисають, як сяючі прикраси на коштовній люстрі. Вони наповнюють повітря мелодійним передзвоном. Саме він стає неповторним музичним супроводом ангельському хорові, який вітає Спасителя. Найближче до землі опиняється Віфлеємська зірка. У день народження Божого Сина вона вказувала на місце перебування Святої Родни...

„Свята ніч, тиха ніч.
Ясність б'є від зірниць,
Дитинька Пресвята,
Така ясна, мов зоря,
Спочиває в тихім сні.

прийшли до нас з далекої давнини, які нам сьогодні не зовсім зрозумілі і на які ми дивимось тепер як на розвагу. А була коляда суспільно-громадською частиною стародавнього свята, це були стародавні дохристиянські хвальні-магічні пісні-коляди. Щодо тематики та змісту - хвальні: сонцю, місяцю, зорям, дощу, урожаю; магічні (чаруючі): господарсько - хліборобські, скотарські; казково-дитячі тощо.

Дитяча коляда була лише у вечір на селі і кінчалася не пізніше 8-ої години вечора. Обдаровані господарями, щасливі, діти вертались додому.

Змінюючи їх, починала коляду молодечі гуртки. Молодь збиралась біля школи чи біля церкви і домовлялась, на яку мету збиратиме гроші: на церкву, на школу чи на іншу громадську ціль. Парубоцька громада не вільна була розпоряджатись грошима, а лише зібраними книгами, салом та ковбасами, бо в кожній хаті колядників обдаровували і грішми і ласощами.

Дорослі парубки ходять колядувати із „зіркою” та дзвоником. Ватага колядників - п'ять осіб: бере-за, звідноша, дзвонар, міхоноша та запасний, що має завдання допомагати звідноша.

Колядники колядують у хаті перед образами:

Віншую Вас, господарі,
При вашій родині,
Нехай добро буде з вами
І щастя віднині.
Нехай смуток ваш і горе
Спливуть за водою,
Щоб ніколи не стрічатись
Зі слізьми й бідою.
Щоби в доброму здоров'ї
Хоч сто літ прожили,
Собі й дітям красну долю
В Бога заслужили!
Христос рождається!

А увечері, як геть стемніє, йдуть з колядою і дівчата. Дівоча ватага ходить з ліхтарем, що має вигляд місяця або зірки. Вони носять його на довгій

тичці, щоб здалеку було видно: дівоча ватага йде!
Дівчата до хати не заходять - співають надворі,
під вікном:

„Ой, сивая та зозуленька
Усі сади облітала,
А в одному та й не бувала.
А в тім саду три тереми:
В першому - красне сонце,
В другому - ясен місяць,
В третьому - дрібні зірки.
Ясен місяць - пан господар,
Красне сонце - жона його,
Дрібні зірки - його дітки.
Добрий вечір!”

Саме слово „коляда” походить від назви Нового року у римлян, що припадав на другу половину грудня. Ця чужа назва *Calendae Januarias* переплелась із старослов'янським празником зимового повороту сонця і пізніше перейшла на наше зимове новоріччя.

Неможливо уявити собі Різдво без вертепу. Як пише історик Микола Маркевич, у день Різдва Христового грамотні міщани, дяки, школярі та церковні співаки збирались і носили по хатах відомий ляльковий театр під назвою вертеп. Виник він на Україні в 1591 - 1639 роках, і був дуже поширений і шанований усіма.

Як був побудований вертеп? Це був похідний будиночок з двома поверхами, зроблений із тоненьких дощок і картону. Верхній поверх мав балюстраду, за якою відбувалась містерія: це Віфлеєм. На нижньому поверсі - трон царя Ірода. Долівку обклеєно хустром для того, щоб не видно було щілин, якими рухаються ляльки. Кожну ляльку вертепник водить на дроті, а розмова від імені ляльок відбувається поміж дяками, співаками і бурсаками то пискливим голосом, то басом - відповідно до потреби.

Текст вертепної драми поділений на дві частини: „святу” і „народну”. Перша частина написана книжною мовою з великою кількістю церковнослов'янізмів, а друга створена народом і

мало чим різниться від сучасної української мови.

„Свята” частина вертепу, яка розповідає про народження Христа, закінчується смертю Ірода, а „народна” частина - це віддзеркалення побуту України того часу, коли вертеп був створений: це і козак, господар дому, і його жінка з дочкою, і запоріжці, і генерали, офіцери та солдати, і купці, селяни та пани - того часу.

СВЯТО МЕЛАНКИ ТА ВАСИЛЯ

За тиждень після коляди, напередодні, як кажуть Старого Нового Року, приходять до людей Щедрий Вечір. Це - залишок стародавнього звичаю. За християнським календарем - це день преподобної Меланії. В народній традиції обидва свята об'єднались, і тепер маємо Щедрий Вечір, або свято Меланки.

На щедрий вечір батько ховається від дітей за пирогами - символ щедрості, багатства! Діти спочатку роблять вигляд, що його не бачать, а тоді сідають за щедрий стіл разом з батьками. Тільки сіли - а за вікном уже щедрують:

„Щедрий вечір, пане господарю,
Стережи, боже, твого товару,
Твого товару, всякого статку,
Молім Бога за отця, за матку.
Добрий вечір!”

За віруванням наших далеких пращурів, у ніч на передодні Нового року Щедрий бог сходить з неба на селянську ниву, у селянську хату, в господарство, до худібки. Він усе знає, усе бачить, усе чує, але його бачать лише дід - Ладо і духи померлих, що прийшли з поля і лугів і є у цей час у Дідухові - снопі. У цей вечір прощають коляду, і він уже не святий, а щедрий.

Коли ще не зовсім смеркло, під вікнами хат лунають голоси щедрівників-щебетунів, цебто дітей. Вони юрбами біжать від хати до хати, щедрують

лише дітям, зрідка господареві. Їхні щедрівки цікаві своїм казковим гіперболічним змістом. Фігурують у щедрівці імена дітей, що їх почують з хати:

„Як то Івась пшеничку жав,
Як Василько сіно косив,
Як Юрась коника сідлав,
Як Ганнуса кошу русу чесала,
Як Марічка воли пасла і т.д

За кожним рядком приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!”

Дівчата та молодіці йдуть щедрувати після дітей, коли вже цілком смеркне. Мотиви їхніх щедрівок близькі до колядок, але цілком відсутні мотиви про створення світу. Натомість переважають мотиви еротичні: про одруження, героїчні та оспівується праця.

Невід'ємною частиною „Маланок - Щедрого вечора” є гадання, чаклування та магічні дії. Чаклюють піч, щоб добре пекла, варила і гріла; чаклюють багатства - урожай та приплод. Гадають на квасолі, на макові, на тині, на ключі тощо.

В новорічну ніч обов'язково „водять козу”, яку роблять з усякого підручного матеріалу: обруч з лози, дерев'яні ложки - вуха, ломачка з віхтиком - хвіст, роги з кілочків, обмотані мотуззям. Є ще й „кіт” з довгими вусами - маленький хлопчик. Водить „козу” і „кота” по хатах ціла компанія, а „козоводів” буває багато - кожному хочеться!

В кожній хаті вони танцюють, співають, а з „козою” влаштовують ціле театральне дійство: вона танцює, падає, вмирає, оживає. Всі в хаті сміють, радіють і щедро обдаровують щедрівників.

Що ж стосується Меланки, то це свято веде початок від Меланії Римлянки і завжди святкується разом зі святом Василя Великого.

Недарма в народі кажуть:

Ходить Ілля на Василя,
Носить батіг житній,

Куди махне - жито росте.
Зроди, Боже, жито, пшеницю,
У полі зерно,
А в домі - добро!
Будьте здорові
З Новим Роком та Василем!

Коли козоводи закінчують ходіння з „козою”, вони йдуть до дівчат, які „Меланки” справляють. Є у парубків і своя „Меланка” - в неї вбирається парубок, що вміє „штуки викидати”, тобто жартувати. Ця „Меланка” має свій „почот”: орач з чепігами від плуга, сівач з сівнею через плече, дід з гарапником, ведмідь, коза, журавель, циган, циганка і чорт з рогами. Вся ця ватага в кожухах догори вовною, в лахмітті, помальована сажею і білою глиною, з мотузаними бородами і вусами з клоччя рухається селом з жартами, вигуками, сміхом. Всі співають, танцюють, грають на скрипці, б'ють в бубон. Діти бігають за парубочою „Меланкою”, та й старі не раз вибігають на вулицю подивитись на веселу компанію...

А дівоча „Меланка” має поважний характер. Дівчата вибирають найкращу з-поміж себе і одягають її „молодою” - вінок, стрічки, багато намиста... Друга з дівчат убирається за молодого, що зветься Василем - жупан, шапка, шаровари, чоботи... Вся дівоча ватага іменується дружками.

Дівчатами з „Василем” та „Маланкою” до хати не заходить - щедрують під вікном:

„Ой, на річці, на Йордані,
Добрий вечір на Мелані.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на сей вечір!..
Наша Меланка, як біль, біла,
Нашу Меланку журба з'їла.
Васильчику - чічільчику,
Посію тебе на городчику,
Та буду тебе шанувати:
Тричі на день поливати! (2 рази)
І в неділю підгортати!”

Отака вона, чародійна ніч під Новий рік! Серед нашого народу існує повір'я, що новорічна ніч для віруючих людей „розкриває небо, і вони можуть просити у святих все, що їм забагнеться: перетворення води на вино, каменя - на хліб, глини - на мед.

Аж ось приходить ранок Нового Року. В цю ніч двері не закриваються в жодній хаті, бо всі ждуть посипальників. Якщо вдома є хлопець, він набирає в рукавичку дідову (а вона велика!) зерна пшениці, жита, ячменю, вівса, гороху - всього по пригорщі і все змішане разом. Спочатку, ставши перед образами, хлопець посіває в своїй хаті, приказуючи: „На щастя, на здоров'я, на Новий Рік, щоб родило краще, як торік - жито, пшениця та всяка пашниця... Дай Боже!”. А потім іде до своїх родичів, до друзів і усюди посіває і бажає людям здоров'я і щастя.

Якщо ніч проти Нового року тиха і ясна, буде щасливий рік не тільки для людей, а й для худоби. Якщо сонце весело зійде, увесь рік буде щасливий, а особливо буде добрий врожай садовини. Якщо іній рясно вкриває всі дерева, буде врожай на збіжжя.

Напередодні Водохрещі святкується „Голодна кутя” або другий Святвечір. Увесь цей день віруючі люди нічого не їдять - дотримуються посту. Сідають вечеряти, коли вже засяє вечірня зоря. На вечерю подають ті ж страви, що і на Сочельник.

По вечері діти „проганяють” кутю: вибігають з хати і паліччям б'ють знадвору в причільний кут, примовляючи:

„Тікай кутя, із покуття,
А узвар - іди на базар,
Паляниці лишайтесь на полиці,
А „дідух” на теплий дух,
Щоб покинути кожух”.

А уже геть увечері, як стемніє, виносять з хати „дідуха”, несуть його на вигін або в садок - як де ведеться - і палять: пускають „на теплий дух”. Це - символічне паління зими, щоб „покинути кожух” - накликаючи весну. Коли все перегорить і нетривкий

солом'яний жар погасне, дівчата розгортають попіл „з дідухом” і несуть на город - „щоб огірки родили”.

В цей день біля церкви святять воду. Йдучи до церкви по свячену воду, люди квітчають посуд безсмертниками або сухими васильками - „щоб Бог милував від злої напасті”. Хату кроплять свяченою водою.

ВОДОХРЕЩЕ

19 січня - Богоявлення Господнє, Йордан, Водохреще.

Опівночі перед Водохрещем вода в ріках, як вірили селяни, хвилюється. Набрана в опівночі річці перед Водохрещами вода цілюща: вона зберігалася у знаючих людей за образами на випадок поранення або тяжкої хвороби.

Ще за тиждень перед Водохрещами колись парубоча громада, а пізніше окремі господарі прорубували на річці ополонку, випилювали з льоду великий хрест, ставили його над ополонкою і обливали буряковим квасом, щоб був червоний. Біля хреста із льоду будували престол і все це оздоблювали аркою з ялинових або соснових гілок - „царські врата”.

Ранком у церкві відбувається Богослужіння, після якого весь народ іде процесією на річку до хреста. Там всі стають великим барвистим колом. Священик занурює в ополонку хрест, а в цей час хор голосно співає: „Во Йордані крещаючися Тобі, Господи...” в пам'ять про те, що в цей день Ісус Христос охрестився на річці Йордані. Після цього мисливці стріляють із рушниць, а хлопці випускають голубів, які хмарою літають над Йорданню.

Коли вже воду освячено, люди підходять до ополонки і набирають у свій посад води, а потім несуть її в хату. Вмочивши у свячену воду пучок сухих васильків, хазяїн кропить все, що є в хаті. По обіді, за яким обов'язково п'ють свячену воду, дівчата бігають до річки вмиватися в „йорданській воді” - „щоб були рожеві лиця”:

„Там, на річці, на Йордані,
Ісуса кропили.
На тій річці, на Йордані
Ісуса хрестили.
Тож на свято, на Водохреща,
Цілюща водиця,
Від хвороби святенницю
Зберігати годиться.
На Водохрещ величальну
Хор співа Христові.
Пийте, діти, святу воду,
Щоб росли здорові.”

На другий день після Водохрещ - свято Івана Хрестителя, останній день Різдвяних свят. В цей день господар, вставши ранком, брав у руки той хліб-сіль, що лежав під образами ще від „багатої куті”, ніс у стайню, ламав на шматки і роздавав худобі разом із сіном, як останні різдвяні дари - „щоб скотина плідна була”.

Ось так і закінчуються святки і всі дії, пов'язані із ними. Та залишаються звичаї і традиції, які передаються з віку в вік, від матері до дитини. І житимуть вони вічно.

22 грудня 2011 року в залі музею традиційного народного мистецтва Одеського обласного центру української культури в рамках художньо-мистецького проекту «СНІП-РАЙ» були проведені майстер-класи з виготовлення новорічно-різдвяних прикрас і символів з паперу та традиційної ляльки-мотанки

МАЙСТЕР-КЛАС З ВИГОТОВЛЕННЯ НОВОРІЧНО-РІЗДВЯНИХ ПРИКРАС І СИМВОЛІВ З ПАПЕРУ (ВИТИНАНКА) (22 грудня 2011 року)

*«Є два дуже рухомих матеріали - папір та акварельні фарби. Мені до вподоби і те, й інше. Витинанка для мене - це малюнок ножицями, це пластичність і пісня, це живопис одним, двома або трьома кольорами. Ця техніка має дуже великі можливості. Це ковальське мистецтво на папері»
(Ж. Баркар)*

Жанна Баркар, "Водіння кози", витинанка

Серед учасників даних заходів переважала молодь та підлітки.

Свої вміння та навички виготовляти новорічні прикраси з паперу передавала справжня майстриня, лауреат обласної премії ім.Р.Палецького 2010 року в номінації «Витинанка» **Жанна БАРКАР**.

Українські народні паперові витинанки, як прикраси сільських хат, з'явилися у середині XIX ст. Їх використовували для прикрашання стін, вікон, полиць, груб, коминів і печей. Широкого поширення витинанки набули на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті.

Сучасні витинанки перестали бути лише селянськими виробами та хатніми прикрасами. За технологічними і художніми особливостями вони поділяються на ажурні і силуети (зображення виступає силуетом); одинарні (виготовлені з одного аркуша) та складні (аплікаційні, з кількох аркушів паперу). Паперові прикраси бувають у вигляді фігурок, розет, дерев, стрічок, фіранок, серветок, а також виставочних витинанок.

«Пісня в папері... Мережане сяйво...Мелодія душі...Павутина, заплутана в росах...», - ось як поетично називають витинанку ті, хто хоч раз мав змогу побачити цю красу, хто зрозумів її простоту і велич водночас, це мистецтво, що має глибокі й багаті традиції, в ньому втілено вічні символи природи, колективний досвід пізнання світу та багатство фантазії нашого народу.

Жанна Баркар, "Морозні візерунки", витинанка

Це на перший погляд просте заняття виявилось напрочуд цікавим та захоплюючим. З простого паперу за допомо-

гою ножиць на світ з'являлись чудернацькі сніжинки, новорічні гірлянди та привітальні листівки.

МАЙСТЕР-КЛАС З ВИГОТОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ (22 грудня 2011 року)

З давня український народ приділяв увагу виготовленню символів та оберегів для свого житла, рідних, близьких, друзів. Традиційна лялька-мотанка є одним із різновидів оберегів.

Мотанка - не просто лялька. Вона символізує жіночу частку - статус жінки і її сімейне щастя. Українська іграшка - тотем, символ і оберіг для дитини.

Лялька-мотанка виникла на території нашої держави ще в часи пізнього палеоліту не як іграшка, а як сакральна річ. Її називали посередником між світом живих і мертвих. Поступово змінювався масштаб і розмір ляльки. Її виготовляли протягом року - цей процес був достатньо тривалим. Матеріал, з якого робили іграшку, залежав від сезону. Наші предки велике значення надавали очам, тому на обличчі ляльки-мотанки їх не було. Замість цього на голові був намотаний хрест. Вважалося, що через нього дитина зможе бачити все, що він сам

захоче. Людина, яка виконує подібні переплетення, немов переносить свої риси на іграшку.

З традиційною українською лялькою пов'язано немало обрядів і народних свят. У свято урожаю, наприклад, така лялька перетворювалася на оберіг або дідух. Дідух - дідів дух, дух предків, обрядовий сніп, що виконував функцію оберегу, забезпечував хороший урожай.

В останній день жнив жінці збирались гуртом на чиємусь лану і під обжинкові пісні в'язали останній сніп. Цей житній сніп мав стояти на покуті від Різдва і до Нового року, а виходячи в поле для першого засіву, домішували до насіння вимолочені з нього зерна. Вважалося, що в цьому снопі зібрана вся житня сила поля. За віруваннями, до нього щовечора сходилися душі всіх покійних родичів і частувалися дванадцятьма стравами. В різних місцевостях України він мав свою назву: іменник, дідух тощо.

Дідух виконував охоронні функції - не допускав проникненню в оселю злих духів, сприяв добробуту і багатому урожаю.

Виготовлявся дідух в різних регіонах по-різному: його заплітали у вигляді коси, робили у формі снопа-триніжка (основу ділили на три пучка). В деяких поселеннях дідуха прикрашали калиною, квітами, перев'язували стрічками і урочисто заносили до хати.

Дідух був символічною формою відда-рунку предкам - «бо вони допомагали в хліборобській праці».

Традиція виготовлення ляльки-мотанки - спочатку як містичного атрибуту, пізніше як іграшки - налічує більше двадцяти шести сторіч! Лялька-мотанка - це оберіг і в

той же час - архетип матері, дитини, роду. Символ, насичений позитивною енергією. В українській культурі така іграшка втілює життєстверджуючі сили: родючість ниви, плодючість худоби, продовження роду...

Народні ляльки виготовляються також з соломи, тканини, шматочків старого одягу, ниток. Одними з найбільш популярних є вузликові ляльки або мотанки. Їх роблять перекручуючи і перев'язуючи тканину. Всі ці яскраві, різноманітно декоровані ляльки мають одну загальну прикмету - на обличчі різноколірними нитками виплетений хрест. Вузликові ляльки відносяться до «неодягнених».

Відоміші «одягнені» ляльки - одяг для них спеціально кроїться і шиється, час-

то документально відтворюючи місцеве вбрання і характерні риси осіб, вишиті або намальовані. Такі ляльки теж призначалися не тільки для гри, але і для захисту - якщо дитина захворювала, то ляльку, якою він грав, ховали, з нею ховали і хворобу.

Ляльки характерні не тільки для Південної та Центральної України, а і для інших регіонів, зокрема, для Карпат. Ними можна гратися, їх можна з'їсти - гуцульські сирні птахи, барани, зайці і білки обов'язково з'являються на свято в карпатських селах. Зараз їх приготуванням займаються жінки, хоча раніше це було чоловічим заняттям - їх готували пастухи, щоб розважити дитину. Їстівні іграшки - з муки - роблять і в

селах Одеської області. Для маленьких коледників раніше в кожному будинку пекли великі пряники, зазвичай дуже яскраві. Рельєфний малюнок видавлювався на сирому тісті за допомогою різьблених пряникових дощок з геометричним, а пізніше рослинним орнаментом. І в наш час ці ляльки - є неодмінним атрибутом таких свят, як Свято Урожаю, Обжинки. В давні часи, коли мати випікала хліб, вона неодмінно для своєї доньки випікала маленьку ляльку.

Народні майстри завжди використовують «живі» матеріали. І те, що оточувало дитину, оживало. Так формувалося шанобливе відношення до навколишнього середовища, до того ж дерева або кукуру-

дзяного качану. Завдяки таким іграшкам дитина легко знайомиться з місцевими традиціями, костюмами, святами.

Важливо, щоб майстер не втратив ту ниточку, яка зв'язує його творчість з національними переказами. Про все це розповідала член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Заслужений

майстер народної творчості України, лауреат премії ім. Р. Палецького 2007 року, член Національної спілки художників України **Зоя ПАСІЧНА**. А також вчила як саме правильно підібрати тканину, колір, визначитися зі всіма тонкощами виготовлення традиційної ляльки-мотанки.

**СЦЕНАРІЙ
ПРОВЕДЕННЯ СВЯТА
КОЛЯДНИЦЬКИХ ГУРТІВ
«РІЗДВЯНІ ДЗВОНИ»
(23 грудня 2011 року)**

/Звучить мелодія № 1 (зимова тема). Відкривається завіса, на сцені двоє ведучих. Після закінчення мелодії включається мелодія № 2. На її фоні звучать слова ведучого/

Ведучий 1: Якою б не була погода за вікном, а на календарі зима. Ця пора року завжди асоціюється з казкою, нагадує казку і запрошує у казкову містерію. Адже саме зима приводить Новий рік і цілу низку свят, які переносять нас у чарівний світ, щоб наповнити духовністю наші серця, зрозуміти красу, світлість мислення і зоряну глибину світогляду наших предків.

Ведучий 2: Так історично склалося, що світський Новий рік ми, українці, зустрічаємо перед Різдвяними святами. Ми вже чуємо кроки 2012 року. Він надходить до нас із цілими торбинами подарунків від Діда Мороза і Снігурочки. Він несе нам здійснення всіх бажань і безмір найкращих привітань.

/Звучить пісня «Новорічна» у виконанні О. Таркановської/

Ведучий 1: Найбільший позитив цього святкового часу - він збирає найближчих людей разом. Змушує їх відірватися від найважливіших справ, клопотів, роботи і поринути, хоча б на цей святковий час в лоно своєї природи, свого коріння - роди-

ни. І ми сьогодні запрошуємо Вас, дружну родину друзів нашого Центру, у захоплюючу чарівну подорож до новорічно-різдвяних таїнств, до Духовності, чого найбільше не вистачає нам сьогодні. Ми вітаємо Вас із цими святами і даруємо чудову пісню у виконанні Лауреата Міжнародних Конкурсів Олени Таркановської та її вихованців.

/Звучить пісня у виконанні Лауреата Міжнародних Конкурсів Олени Таркановської та її вихованців. «Різдвяна» + Петрик/

/Звучить мелодія № 4. На її фоні звучать слова ведучого/

Ведучий 1: До нас надходить Святий вечір! До нас надходить Різдво Христове -

одне з найсвітліших свят, які даровані людині вищим добром...

Ведучий 2: Крізь зиму, крізь роки, крізь тисячоліття летить до нас вічне Різдво, як надія, як блага вість...

Ведучий 1: Нехай на мить запанує тиша. У нашому домі розпочинається таїнство. Воно огортає теплом усіх, увесь наш народ, усіх людей нашої землі без різниці на погляди і віру - всю нашу добру, мудру і чуттєву родину. Це таїнство добра, родинного порозуміння і примирення.

Ведучий 2: Проходять віки. Тисячоліття... та не змінюється, а залишається вічною Свята Містерія. І щороку, коли народжується диво... На небозводі...

/Звучить мелодія № 3/

Ведучий 1: ЗОРЯ РІЗДВЯНА - теж ім'я Мессії ... Печера ... Ясла ... Віфлеєм - Свята Земля...

В обіймах таїни і на руках Марії ...
На світ поглянуло Предвічне Немовля...
Цю Простоту і Велич зустрічали...
Іосиф, янголи, звичайні пастухи...
Курився фіміам ... уперше... Всі мовчали...

І опустились на коліна три волхви...
Іконопис Різдва - це є долоні...
Предвічного Отця, а в цих долонях - Ти...

Руки Марії ледь торкнулись скроні...
Під колискову тишу самоти...
Попереду Голгофа... Хрест ...луди зрада ...

Цар Ірод... і Пілата політична гра ...
А ... поки-що ... під зливу зорепаду ...
У яслах тихо спить Ієшуа ...

/Звучить колядка про «Про таїнство народження» у виконанні вокального ансамблю «Млада»/

Ведучий 2: Різдвяний вечір і ніч - пора, коли у Божій благодаті єднаються небеса і земля, Бог і Людина, Душа і тіло. Це час для роздумів і добрих справ. Це час Святого вечора - багатієї вечері, коли відкриваються Небеса і вся Божа благодать, добро і щастя переходять у душу кожної людини. Родина збирається за святковим столом, на якому панують 12 страв, а почесний кут хати прикрашений дідухом.

Ведучий 1: Дідух (із дідухом в руках) - то свята пам'ять зоряного неба - сніп-Рай, який щороку від покоління до покоління, од віку оновлюється в родині, єднаючи давні покоління з сучасними. Він завжди був, є і залишиться таїною вічності. І саме на свят-вечір заносимо його до оселі, ставимо на покуті і бажаємо собі, щоб рік наступний був таким же багатим і щедрим, як і оцеї золотий сніп.

/Звучить колядка «Добрий вечір тобі» у виконанні вокального ансамблю «Млада»/ /Чути стук у двері/

Ведучий 2: Ой, а це вже і колядники завітали.

/Заходить гурт з села Дачного, Біляївського району/

(Звучить коляда, на імпровізовану сцену виходять колядники з вертепом «Ой, чи є чи нема пан господар дома»)

1 колядник:

Добрідень! Мир цій хаті!
Ми прийшли вам розказати
Про чудесную новину,
Про небесную дитину.

2 колядник:

Розкажімо де ми були,
Що ми бачили і чули,
Ми вночі при вівцях спали
І не чули і не знали,
Що коїться в небесах
У віфлеємських сторонах.

3 колядник:

Аж т ут раптом серед ночі
Протираєм сонні очі
Чуєм -наче хтось співає,
А на небі зірка сяє,
І та зірка в небесах
Всім показує на шлях.

Мелодія № 5, звучить 30 секунд, потім слова ведучого!

Ведучий 2: А містерія триває. Іде до нас Новий старий Рік. Ми святкуємо Василя і Маланки. І знову святвечір, тільки уже щедрий. І знову дивна чарівна свята ніч. Вода в колодязях перетворюється на вино, а домашні тварини розмовляють людськими голосами, заховані скарби виходять із своїх схованок. Тільки потрібно зуміти побачити це.

Ведучий 1: А яка ж новорічна ніч без дівочих та жіночих гадань. І вже вибігають дівчата після вечері з ложкою на дорогу, можливо зустрінеться доля. В хід ідуть поліна, свічки, дзеркала, нитки, все-все, що може бути під рукою і вбачають у різних прикметах свою долю.

І знову сміх, жарти, подекуди залицяння... А у хлопців у ці дні є можливість повторно заслати сватів до тієї дівчини, яка

йому відмовила. Можливо цього разу пощастить... І так кожна ніч на всі святки. Як одна мить зникла ніч.

Ведучий 2: А ось і вранішня зоря засіяла. І як можна раніше біжать зовсім юні посівальники по хатах. І вже в ранковій імлі лине над українською землею «Сію, сію, посіваю...» І морем розливаються побажання, ллються щедрівки і радість захоплює і окриляє старих і малих...А в кожній родині знову гості!

Виступ колективу «Калина», Ананівського районного будинку культури!

На сцені декорації української світлиці: стоїть піч, лавки, стіл зі стравами та головним символом свята дідухом!

Господиня: Що за диво-дивне ці святки, як почнуться і котяться одне за другим з піснями, жартами, танцями, прославляючи Різдво Христове та Новий рік.

Господар: Дай Боже ці свята щасливо славити і Нового дочекатися.

Голос: Дай Боже господині вечір

добрий, а нам пиріг довгий на лопату, такий довгий на всю хату. *(Чути сміх та гомін).*

Дозвольте господарі прощедрувати вам!

Господарі: Просимо, просимо, дорогих гостей!

(Щедрівники заходять з піснею «За селом веселим»)

Циган:

Господар і господарочка
Пустіть у дім Маланочку
Маланочка часто ходить
Нічого в домі не пошкодить!

В центрі Маланка танцює, під пісню «Маланка». Василь пританцює біля неї. Маланка незграбно підмітає підлогу, щіткою маже лавки, а ганчіркою піч!

Василь:

Дай Боже, вам
Доброго вечора на Маланки
Міцного здоров'я на Святого Василя
Та веселого настрою на Водохреща!

Дівчина:

Дай, Вам Боже, щоб на полі

Всього родилося доволі
 Із колоска - жінка,
 Із снопка - мірка,
 Від кожної тварі щоб мали по парі,
 Щоб у вашій хаті ви були багаті.
 Добрий вечір Вам!
/Пісня «Ой сивая та й зозуленька»/
Циган: Господарі наші добрі, а чи до-
 зволите козі поскакати?
Господиня: Та в нас хата маленька.
Циганка: Дядьку пустіть козу поска-
 кать, бо в неї ноги затерпли.
Господар: Та немає в нас, де тій козі
 розгулятися.
Циган: Та пустіть поскакати, бо де коза
 ходить там жито родить.
Господар: Та я вже пустив би, але... що
 господиня скаже?
Господиня: Навіщо ви нам здалися?
 Уже пізно, діти спати збираються. Ще на-
 лякаєте їх.
Коза: Ме-е-е-е.
Господиня: Та йдіть уже, йдіть. Тільки

нехай гарно танцює.
*/Коза раптом нахилила голову та й
 впала/*
Циганка: Ой людоньки, щось наша кі-
 зонька захворіла
*/Циган схопився за голову, припадає
 до неї, слухає, чи дихає/*
Циган: Та така ж добра тварина була... і
 розумна і до харчів невибаглива. Ой батеч-
 ки, що ж ми тепер будемо робити?
*/Всі захитали головами і розвели ру-
 ками/*
Господиня: Може, їй води принести?
 Зачекайте я зараз кухлика принесу.
/Циган кинувся до господаря/
Циган: Лікаря, лікаря треба.
Всі: Лікаря, покличте, лікаря!
/Лікар проштовхується крізь натовп/
Лікар: Я лікар - аптекар. Що тут у вас
 скоїлось?
Циганка: Кізка наша захворіла, ледве
 дихає.
Лікар: Зараз перевіримо.

/Починає обстежувати хвору/
 Ов-ва надії на порятунок ніякої - мусити
 козу дорізати.
Всі: Ой -е-е-е
Циган: Лікарю, зробімо що-небудь!
Всі: Допоможіть!
Лікар: Гаразд спробую.
*/Дістає великий шприц, збирається
 зробити укол, коза поворухилась, звела
 голову/*
Жінки: Ожила!
 Наша кізонька жива!
Всі: Дякуємо лікарю!
Коза:
 Я коза периста маю років триста!
 Всім у ріднім краї бажаю я врожаю!
 Де коза ходить там жито родить!
 Тепер вам бажаю без горя й тривоги,
 Вернутися швидко у рідні пороги!
Циган: Підійди поближче, уклонися
 нижче господині та господарю.
 Вони тебе пошанують?

Дадуть мірку жита, щоб коза була сита!
Циганка: Коли того мало, ще й кусок
 сала,
 Щоб наша коза вислою стала
 Та іще й поскакала!
*/Коза скаче, буцається до присут-
 ній/*
*/Новорічна гра «Коза», співають, коза
 танцює/*
Циганка: Вгомонися Кізонька, дай-но
 мені господарю поворожити.
/До господаря/
 Позолоти, дорогоцінний рученьку, всю
 правду скажу!
 Сім мішків гречаної вовни набрешу,
 Півтора - людського нагадаю.
 Скажу про те, як на вербі груші вроди-
 ли.
 А дід з бабою на печі гречку сіяли
 Та решетом воду носили.
 Не має золотого - дайте срібного,
 Бо мідяків уже ніде й дівати -

Повнісінька торба!

Господар: Зачекай, Сіро, я відкуплюсь.

/Господар дає гостинці щедрувальникам/

Всі: Дякуємо!

Господиня: Розвеселили мою душу, потішили, от ніби й я помолодшала.

Господар: А до господаря гарну мову маєте?

Дівчина:

Хазяїн іде - пожиток несе

Перший пожиток - мірочка гречки на варенички

Другий пожиток - мірочка жита, щоб коза була сита

Третій пожиток - решето вівса, зверху ковбаса.

А за ці щедрівки - кварта горілки.

А за цієї мови будьте здорові

На щастя, на здоров'я, на Новий рік

Аби вам родило краще, як торік.

/Пісня «Щедрик, щедрик»/

Жінка:

Хай буде ваша хата

Радістю багата,

Хай красується добром

Медом пивом ще й вином!

Ще й смачними пирогами,

Та веселими піснями!

/Пісня «Пироги вилазьте з печі»/

Дівчина:

З Новим роком Вас вітаєм

Щиро Вам усім бажаєм

Щоб гараздилось у хаті

На діла завжди багаті

Щоб на новий рік

Усе було краще, багатше як торік

На роботі лиш успіху

Дома радощів і сміху

Щоб збулося все нівроку

З Новим роком, з Новим роком.

/Пісня «З Новим, Вас, люди, роком!»/

Господиня: Сідайте вечеряти!

Циганка: Дякуємо красно! У нас ще роботи й роботи! Пів-міста треба обійти.

Циган: Прощавайте! Дай, Боже, щоб того року діждати.

/На сцену піднімаються ведучі/

Ведучий 1: Ось і закінчилося наше свято! Та магія святкових днів тільки розпочинається. Прийміть найщиріші вітання з наступаючим Новим Роком та Різдвом Христовим! Нехай остання мить старого року назавжди забере з Вашого життя непорозуміння, негаразди і проблеми. Хай Рік Новий переступить поріг Вашої оселі з радісним сміхом, молодечим завзяттям, здоров'ям, благополуччям, достатком і Божим благословенням!

Ведучий 2: Смачної Вам куті у затишному сімейному колі, багато колядок і віншувань. Нехай Христос принесе у Вашу домівку щастя, безмежну радість і надію. Нехай

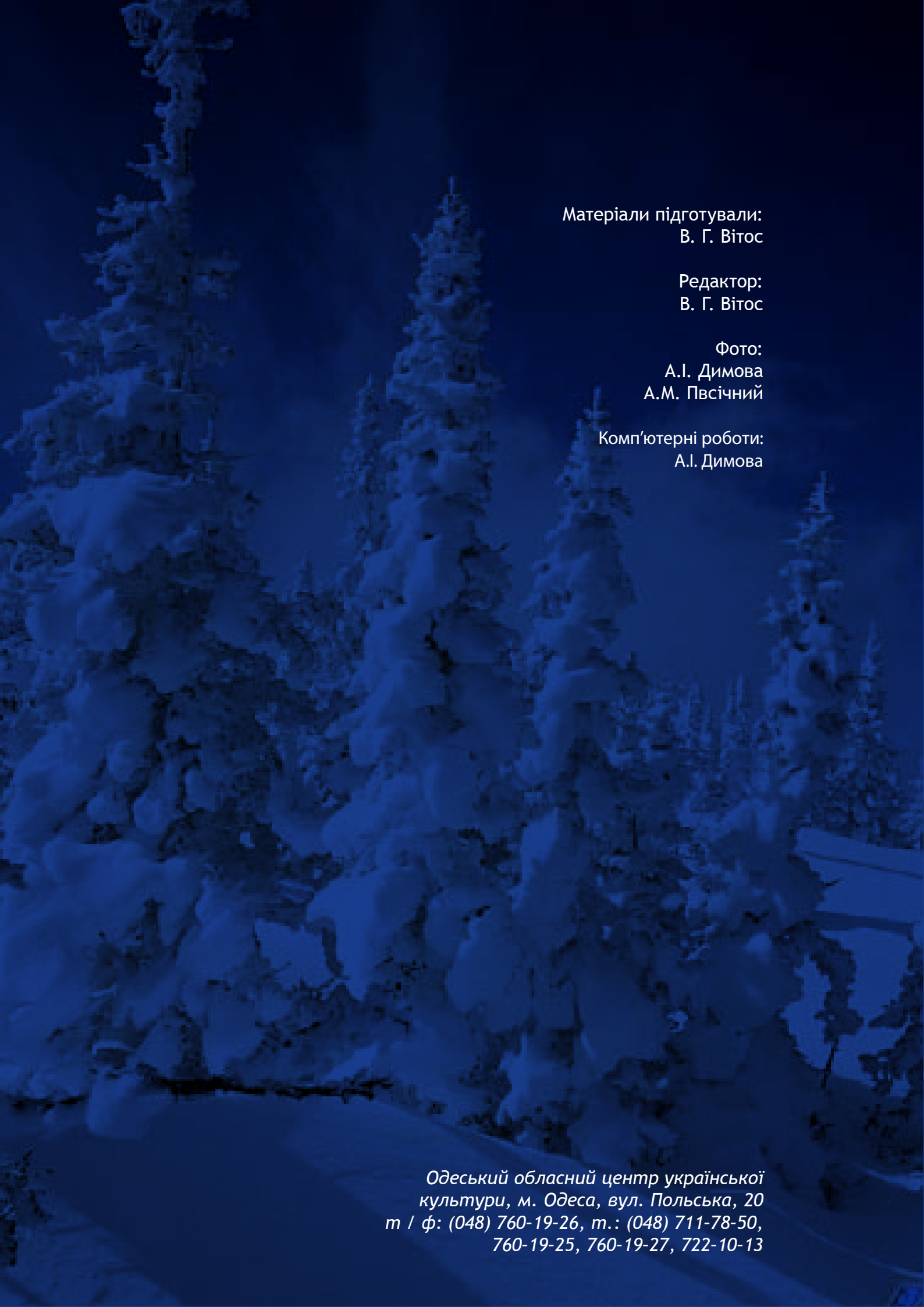
обдарує Вас своїми ласками і щедротами та долею не обділить!

/Виходять під мелодію пісні «З новим, Вас, люди, роком!»/

/На закінчення в залі звучить мелодія «Новорічне попурі»/

Матеріали підготували:
В. Г. Вітос

Редактор:
В. Г. Вітос

Фото:
А.І. Димова
А.М. Пвсічний

Комп'ютерні роботи:
А.І. Димова

Одеський обласний центр української
культури, м. Одеса, вул. Польська, 20
т / ф: (048) 760-19-26, т.: (048) 711-78-50,
760-19-25, 760-19-27, 722-10-13